

De actualiteit van een vergeten
filosoof:

Charles S. Peirce (1839 – 1914)

Inleiding Kees Schuyt

Filosofisch café Hoogeveen

21 maart 2017

Lessen in Pragmatisme: Peirce in vijf stappen

- 1. Meningen
- 2. Feiten
- 3. Redeneringen
- 4. Waarheidsvinding en pragmatische stelregel
- 5. Metafysica: de drie categorieën

Vier manieren om een overtuiging te bevestigen

- 1. Methode van het vooroordeel (tenacity)
- 2. Methode van het gezag: wie zegt het?
- 3. A-priori-methode: metafysische systemen
- 4. Wetenschappelijke methode.

Feiten

- In relatie tot de vier methoden:
- Vooroordeel: feiten hebben geen invloed
- Gezag: negatieve feiten genegeerd en/of onderdrukt; positieve gemanipuleerd en gepropageerd;
- A priori: feiten worden erbij gezocht (Hegel, Freud e.a.), confirmatie bias (is de mens goed of kwaad van nature?)
- Wetenschap: te weinig scepsis, strijd om macht en geld.

- Vraag: het gezag van de wetenschap: onderzoek heeft uitgemaakt dat

Feiten

- Bestaat intuïtieve kennis? (Descartes vs Peirce)
- Waarnemingen: bv. Gehoor, toon, melodie
- Alle kennis wordt gemedieerd door samenballing, samenvatting, synthese (Grieks: sum ballein, symbool);
- Maar: samengebalde begrippen zijn altijd gevolgtrekkingen die onjuist kunnen blijken te zijn; gissen en vergissen is menselijk.

Redeneringen

- “Een beetje logica is goed voor je”(Peirce in een brief aan William James, 1907)
- Logica docens (universitaire studie) en logica utens (in het dagelijkse leven)

Drie grondvormen van redeneren

- Deductie, inductie en abductie (hypothetisch redeneren)
- De volgorde van de premissen en de conclusie verschillen:
 - Deductie: regel, geval, resultaat (Socrates)
 - Inductie: geval, resultaat, regel (witte zwanen)
 - Abductie: regel, resultaat, geval (fossielen van vissen)

Het voorbeeld van de bonen (abstract geredeneerd)

•

•

Deductie

•

- *Regel:* Alle bonen uit deze zak zijn wit
- *Geval:* Deze bonen komen uit deze zak
- *Resultaat:* Deze bonen zijn wit.

•

•

Inductie

•

- *Geval:* Deze bonen komen uit deze zak
- *Resultaat:* Deze bonen zijn wit
- *Regel:* Alle bonen uit deze zak zijn wit.

•

•

Hypothese (Abductie)

•

- *Regel:* Alle bonen uit deze zak zijn wit
- *Resultaat:* Deze bonen zijn wit
- *Geval:* Deze bonen komen uit deze zak.

Waarheidsvinding en pragmatisme

- De pragmatische stelregel (axioma) van Peirce, bedoeld om betekenissen van woorden en abstracte begrippen te achterhalen. Hoe doe je dat?
- Denken is handelen (vb glas, steen en staal)
- ‘Om de betekenis van een begrip te ontwikkelen moeten we eenvoudig vaststellen welke gewoonten het voortbrengt, d.i. het geheel van de gewoonten die het in zich bergt” (blz. 97)

Peirce versus W. James

- James: The will to belief (1896) Pragmatism (1907): “waar is wat werkt”; wat nuttig voor mij is (godsdienstige overtuiging) of wat voor mij voordelig is (cash value-theory)
- Peirce: The fixation of belief (1878): “*als* iets waar is, *dan* zullen de praktische handelingsgevolgen zich op den duur openbaren”: Aan de vruchten herkent men de boom.
- “Er is geen onderscheid zó precies of het bestaat uit niets anders dan een *mogelijk* verschil in praktisch handelen”

Metafysica: de drie categorieën

- Alle fenomenen in de wereld hebben drie kenmerken, in een bepaalde verhouding tot elkaar.
- Being, existence, reality (zijn, bestaan, werkelijkheid)
- Firstness, Secondness, Thirdness (niet te vertalen)
- Mogelijkheid, feitelijkheid, continuïteit
- Kwaliteit, relatie, algemeenheid (regelmaat)

Ik dank U voor Uw aandacht